

I

Операції бувають різними.

Геть чисто «ніякі» — так, на годинку, коли руки працюють самі, майже без допомоги голови, адже роблено усе не знати скільки разів, а язик у цей самий час може розповідати анекдоти, від яких погигикують асистент, анестезіолог і медсестри — усі, хто поруч. І все настільки твердо й надійно, що пацієнт, якби не був під наркозом, міг би пройнятися спокоєм та упевненістю за свою подальшу долю. Якщо у цей час хтось із відділення зазирає у двері й повідомляє, що вам принесли листа, котрий надійшов поштою на лікарню, вся актуальність одразу переноситься туди. «Від коханки, не інакше!» (чому ж тоді не додому?!); «Могорич виставляй негайно!» (інакше загубиться, помнеться, виявиться не тим і т. д.); «Віддай на перевірку!» (а якщо там «білий порошок» від Бен-Ладена?). Одне слово, уся увага в таких випадках суто на лист, адже руки працюють самі.

Бувають операції інакші. Ті, які примушують мобілізувати усі здібності та вміння. Тоді вже не до побрехеньок. Тиша віддає напругою, лише брязкають інструменти і проскакують скупі та короткі репліки тих, хто працює, стосовно тільки ситуації

на операційному столі. Тоді стає по-справжньому цікаво. Тоді відчуваєш, що справді чогось вартий і щось робиш. І повідомлення про лист у таких випадках викликає у відповідь лише лаконічне «Дякую, покладіть на мій стіл», хоча мають на увазі зовсім інше — «Чого ви лізете у такий момент?»

А бувають ще інакші. Це коли навколо усе літає й валиться, а ситуація настільки складна та нестандартна, що ти цього не бачиш і не чуєш, бо «з головою» перебуваєш там, у прямому розумінні «в комусь». Коли ні руки, ні голова не встигають, і в свідомість повним ходом лізуть думки про те, що може статися непоправне — це коли пацієнт помирає на столі, а вам світить перспектива спілкуватися з його родичами, а потім довго і нудно доводити чиновникам від медицини, що інакше й бути не могло. Тут уже вуха просто не здатні сприйняти інформацію про якийсь лист, і вона, у кращому випадку, відкладається десь глибоко на рівні підсвідомого.

До сьогодні Стас поділяв усі хірургічні операції саме так, хоча, звісно, в офіційній медицині подібного поділу нема. І лише тепер щойно відкрив для себе ще один — «четвертий тип». Це був, по суті, той самий «третій», але за умови, коли ще й тебе самого так дістало життя, що нема жодних моральних сил і перебуваєш у стані, який не дозволяє братися до операції навіть «першого» типу.

Одного моменту навіть подумалося, що було б непогано і самому зараз здохнути тут, просто за столом. Зникли б нараз усі проблеми, що завалили,

наче важким камінням. Та й отим тупомордим, які «гризуть» папери, не залишилося б із кого потім жили тягти. Ото би «факнув» їм, не те що по лікоть — по саме плече! Мовляв, тепер шукайте, хлопці, «винного», аж усеріться. Ось він я, трудіться на здоров'я. Але це... так, можна дозволити собі лише в одному випадку — якщо той, хто лежить зараз на столі, на ньому й лишиться. А доти не варто навіть припускатися подібних думок.

Пацієнт не помер.

Якимось дивом.

Операція «четвертого» типу закінчилася...

Каталка торохкотіла коридором, відвозячи щойно прооперованого хворого до відділення реанімації, коли Стас увійшов до ординаторської, зачиняючи за собою двері. У голові царював повний безлад.

Обійшлося.

Тим часом обійшлося. Хтозна, як ще повернеться...

Ні, все-таки «з грубшого» обійшлося. Хворого, який мав би померти на столі, вивезли з операційної живим. Це вже немало.

О-о-о...

Він упав на своє крісло і запалив цигарку. Зараз. Отямитися. Потім випити кави — однаково спати вже не світить. Опісля спокійно сісти, впорядкувати думки і написати протокол операції — так, щоб ніяка сволота не доколупалася до жодної коми, бо хтозна, як ще повернеться.

Нічого-нічого. Уся ніч попереду. А як зморить зовсім — то диван у куті. Чого йти додому? Що він там забув? А зараз двадцять хвилин — увійти в колію.

Лист лежав на його столі поверх кинутих ще за дня паперів. Лише тепер пригадав момент, коли хтось зазирнув до операційної, повідомивши про нього. Треба ж... Він витягнув із шухляди старий, майже антикварний скальпель і розтяв конверт з дещо розмацьканим штампом, розбирати дрібні літери на якому не хотілося при тьмяному світлі, та який свідчив, що у листі, найімовірніше, якась банальна «платіжка».

У лівому верхньому кутку листівки красувався ще один штамп — більший, різнокольоровий, із блискучими елементами — нотаріальної контори, а від перших прочитаних рядків очі почали розплющуватися ширше, а думки відволікатися від щойно перебутого.

...Вам необхідно звернутися до приватного нотаріуса Шевчика П. Д. для вирішення справ, пов'язаних зі спадком...

Думки почали оживати. У нього не було родичів у місті Галичі Івано-Франківської області, звідки надійшов лист. Який іще спадок? А може, то взагалі не йому? Помилка? Мабуть. Але слово «спадок» приворожує мимоволі... Рука сама потяглася до телефона у кишені халата.

«Зараз виявиться «булькою», — подумав Стас. А в голові хіть-нехіть проносилися невідомо коли

й від кого почуті приклади надходжень зі Штатів величезних спадків до людей, які навіть не підозрювали про існування там родичів...

«Ну, так уже зразу зі Штатів...»

Відклавши телефон, він прогулявся до реанімації, де щойно влаштували пацієнта, зварив-таки кави і лише після цього набрав комбінацію цифр. Номер приватного нотаріуса Петра Даниловича Шевчика належав мобільному операторові, тож була ймовірність дотелефонуватися навіть такої години.

— Я — Ковач Станіслав Іванович, від вас мені надійшов лист, — привітавшись, мовив Стас.

Серце зрадницьки тьохкало.

— Дуже приємно, — відповіли на тому кінці. — Тоді домовляймося про зустріч. Гадаю, вам необхідно приїхати сюди, до нас.

— Почекайте, а може, це якась помилка? Я наче не пам'ятаю родичів у вашому місті...

— У нашій службі помилок не буває, — безапеляційно відповів нотаріус.

— У нашій також... — муркнув сам до себе Стас. — Лише недбальство і злочинні дії...

— Хе... ну так... Я розумію, ви з почуттям гумору! — дотеп явно сподобався юристові. — Ну, на щастя, він вас пам'ятав. Зараз... Мироненко Тарас Андрійович. Помер три тижні тому. У заповіті вказані ви.

— А... хм... — сказати більше Стас не спромігся, перетрушуючи в екстреному порядку анали власної пам'яті.

— Ну ви ж Ковач Станіслав Іванович, — пояснював нотаріус, — лікар. А ваш батько був Ковач Іван Данилович, педагог за освітою, історик за фахом, за життя працював учителем у школі у Вінниці, де й ви тепер мешкаєте, помер у дев'яносто дев'ятому році. Усе правильно?

— Так... начебто...

— А Мироненко Тарас Андрійович доводився двоюрідним братом вашому покійному батькові.

Тільки тепер нарешті спрацювала пам'ять. Ще та, дитяча, бо згодом отого «дядька Тараса» бачити й не доводилося. Лише батько кілька разів отримував від нього листи. Все. «Дядько Тарас»...

— І... про що ж ідеться? — ще не вірячи, що от зараз йому має щось упасти «просто з неба», запитав Стас.

— Ідеться про будинок, — відповів безбарвний голос. — Тож давайте узгодимо час нашої зустрічі.

Життя насправду вкотре виявилось зеброю. Усе точно. Чорні смуги завжди межують із білими. Головне — лише тримати правильний напрямок, аби не йти здовж.

II

Старе містечко «західняцького» типу розкинулося у міжгір'ї, залазячи кривими вуличками догори — де вище, де нижче. Центр, що зумів зберегти історію, незважаючи на жахливий пластиковий «євродекор», ринкова площа з численними па-

вільйончиками підприємців, вибитий нерівний асфальт, бруківка нова і стара, по якій, схоже, їздили ще австрійські герцоги та яку з огляду на те, скільки вона вже простояла, а отже, і простоїть ще, боялися чіпати...

Нотаріалька контора містилася в будинку поруч з міською радою, виходячи вікнами на скверик із фонтаном, який не працював, судячи з вигляду, щонайменше років двадцять.

Шевчик був невисоким моторним чоловічком. Силувано посміхаючись, нотаріус провів його до окремого кабінету і без зайвих коментарів розкрив теку.

— Ось заповіт, про який ідеться. Прошу ознайомитись. Ось... доволі неординарно, як для наших умов... Але будинок практично у центрі, старий, та цілком «нічогенький». Купця потім знайдете без проблем... Ну, ви читайте.

Стас залишився на самоті.

Це була ксерокопія заповіту. Будинок справді «падав» йому з неба. Думки хаотично скакали. Який би не був, навіть аварійний — це мінімум п'ятнадцять-двадцять «штук» зелених. О Господи... Ну невже... Та при ознайомленні з документом подив дедалі більше відтискав убік відчуття отої радісної недовіри.

Я, Мироненко Тарас Андрійович, у випадку моєї смерті заповідаю мій власний будинок з присадибною ділянкою, що на вулиці Коновальця, 18, як і все, що у ньому є, Ковачу Станіславові Івановичу, який

доводиться мені двоюрідним племінником по батьковій лінії.

Згідно з моїм бажанням усе згадане рухоме і нерухоме майно переходить у власність Ковача Станіслава Івановича лише у тому випадку, якщо він упродовж одного року після моєї смерті юридично і фактично проживатиме у вказаному будинку, не здійснюючи капітального ремонту і не змінюючи інтер'єру кімнат.

У випадку, якщо цих умов не буде дотримано, усе згадане майно повинно перейти у власність Мурашевич Неоніли Йосипівни, яка проживає...

Подив продовжував зростати, коли Стас читав рядки про те, що згадана жінка є виконавцем заповіту і має право оглядати будинок, аби пересвідчитися у тому, що спадкоємець дотримується зазначених умов. І в разі, якщо чинитиме опір цьому, він автоматично позбудеться права на успадкування. Загалом заповіт був складним документом з багатьма умовами та підпунктами, осягнути які не так просто.

Шевчик увійшов тієї хвилини, коли Стас устиг прочитати документ удруге і рука сама потяглася до волосся. Чухати голову тут було від чого. Тому, випивши нашвидку чашку кави в барі за рогом, Стас вирулив у напрямку вулиці Коновальця.

Згаданий будинок був похмурою сірою спорудою, як пояснив нотаріус, іще «польської» побудови. Прямі, дещо неотесані форми з простими карнизами і високими вікнами виростили над кованою,

також старою огорожею, якій, щоправда, було ще іржавіти й іржавіти. Кам'яна частина огорожі, змурована з бутового каменю, мала разом із залізом перестояти не одного спадкоємця. Примітивна, проста гладка й сіра штукатурка трималася міцно, не збираючись ніде лущитися чи відлітати. Дах мав вигляд нового. Вочевидь, «рідний» зовсім «постарів», і господар знайшов змогу перекрити будинок. Оцинкована бляха виблискувала навіть такого хмарного дня.

Торкнувши хвіртку, Стас переконався, що вона замкнена. Тому, озирнувшись іще раз на прямокутні колони, які підпирали ґанок, вирушив до машини. У голові все плуталося і заважало зосередитися. Тому й не одразу «дев'яносто дев'ята» рушила з місця.

III

Олег виглядав незворушно. Вмостившись за столом, де два дні тому сидів Стас, він читав заповіт, роблячи час од часу мімічні жести, зрозумілі лише нотаріусу, бо на обличчі останнього одразу ж з'являлися відповідні. Стас, відкинувшись на дивані, періодично починав барабанити пальцями по м'яких поруччях — добре, що це нікому не заважало.

Двадцять хвилин тому, відрекомендувавшись і показавши панові Шевчику своє адвокатське посвідчення, Олег заглибився у документ. Цікаво, що скаже він тепер? Два місяці тому і зовсім

з іншого приводу Олег заявив недвозначно: «Старий, нам ніяк не виграти цього процесу. Повір мені. Бери «тачку», поки татусь не передумав, і вали під три чорти з цієї сімейки. На мою думку, краще все життя спати на задній сидущі «дев'яносто дев'ятої», ніж бачити їхні пики».

З одного боку, приятель був правий. А з іншого... Не хотілося привселюдно визнавати себе цілковитим бовдуром. Тим паче, «внутрішній голос», який — ніде не подінешся — ще за студентства криком кричав проти, зараз наче зловтішався, нагадуючи на повну: «А я ж казав тобі... Тепер лишишся голий та босий у свої тридцять шість!»

Вони присіли у барі за рогом, де Стас два дні тому пив каву, щоправда, цього разу фундаментальніше — з відбивними й алкоголем. Власне, «забавлявся» Олег. Стас замовив собі лише сто грамів коньяку, якого годинки за три не мав би чути жоден «ДАІшний» апарат.

— То що робити? — почав він. — Що, справді мирним шляхом? — ці прикрі проблеми не давали спокою навіть попри перспективи стати багатим спадкоємцем.

— А... ти все про своє... — здивувався Олег. — Ну, ми ж дорогою усе вирішили. Повір, не виграємо нічого. Там старий серйозні механізми задіяв. Ну, отримаєш після дворічної «війни» по судах кімнату в їхньому «едемі», на розмін вони однаково не згодяться, і тягтиметься це вічно. У тридцять шість, Стасику, ще можна почати спочатку. Повір мені. Забирай чотири колеса, практично нових,

поки вони не передумали, і пошли їх усіх назавжди. Дітей не маєш — нікому зле не зробиш. Розлучатися треба культурно, — він налив тепер уже сам.

— Гаразд, — махнув рукою Стас. — Просто... Не йде воно з голови. Прикро. Давай по справі. Щось вийде з цього?

— А чому ж не вийде? — не зрозумів Олег. — Тобі, вважай, багатство з неба впало. Якраз у важкий момент життя. Я думаю, такий будинок... ну, як би не було — центр містечка доволі чистенького, будівля добротна... Газ, вода, каналізація... Нехай там усередині навіть голі стіни — однаково «кусків» сорок «зелених» — не менше. Це ж на дорозі не валяється!

— Сорок... — наче не вірячи, повторив Стас.

— А ти думав, скільки? Потім квартиру собі купиш, де схочеш.

— Я про інше питаю, — перебив Стас. — Що це за чудернацький заповіт? Що воно означає? Я вже з досвіду знаю: якщо у документі купа всіляких обмовок, то потім нічого не доб'єшся — будуть з тебе жили тягти, й нічого не отримаєш.

— Та чого ж! — вигукнув Олег. — Ти що, мені не віриш? Ну... — він тільки розвів руками, — ... пошукай іншого адвоката. — Там, де справа безнадійна, я ж тобі зразу сказав. А тут... Стасику, ми ж зараз у всьому до Заходу тягнемось. Бачив би ти, які тепер заповіти бувають! Нічого тут аж такого нема. Ну, поїхали шарабани у твого дядька на старості років. То й що? До речі, згідно з чинним законодавством ти однаково не матимеш права

розпоряджатися майном до пів року, що б не написав про це покійний дядечко. Пів року не продаши, хоч би як хотів. Тож усього дивного лише те, що цей термін покійний вирішив просто подвоїти.

— А на фіга воно йому? — не вгавав Стас. — От скажи — на фіга?

— Подумаємо... — скорчив багатозначну гримасу Олег. — Варіантів загалом немало. У тому числі доволі неприємні.

— Наприклад?

— Наприклад, справді «погнав» на старість і вирішив розважитися після власної кончини, щоб вам, нащадкам, життя медом не здавалося. А для того в іншого якогось нотаріуса склав інший заповіт, згідно з яким будинок повинен відійти до когось іншого. Навіть до тієї ж Мурашевич, чи як її там. От тоді у вас і почнеться веселе життя...

— Нормально... — похитав головою Стас.

— Старість — вона гірше дитинства, — вів своєї Олег. — Люди на таке спромагаються! От уяви собі, батько твій за життя з ним щось не поділив. А потім помер. І дядечко твій покійний так і не отримав сатисфакції. Та й самому час уже лижі «туди» гострити. Дай хоч нащадкам його на прощання гризоти підкину...

— Ти ніби відмовляєш мене. А фактично проживати — це як?

— Нічого не відмовляю. Малюю ймовірні перспективи. А «фактично» — означає заходиш і живеш. Заборонити не мають права, бо на тебе — заповіт. Пропишешся поки що в іншому місці. Аміне

пів року — вже матимеш право прописки в будинку. До речі, якби хто потім знайшовся — для суду це матиме значення. Жив, був прописаний, доглядав... А ще пів року — і продасиш. Покупців можеш уже починати підшукувати. Гадаєш, отак воно просто — взяв і продав? Головне — усе нотаріально засвідчено на повному серйозі. Усе з юридичного погляду недвозначно. Тим паче, у старого справді нема ближчих родичів. Це взагалі дика удача. Трапляється ж таке... Чому не зі мною...

— Гаразд, — перервав його роздуми Стас. — А скажи мені — ось я, припустімо, чергую усю ніч. Тим часом хтось зацікавлений вдирається до будинку, пересуває меблі. Зранку прихожу, а мадам Мурашевич зі свідками тут як тут — «Дозвольте подивитися, що у хаті робиться». І що?

— Ну, ти вже... — розвів руками Олег. — Це вже злам! Злочин! Якщо розраховувати на таке, то і сорок тисяч, які у тебе в кишені готівкою лежать, також можуть витягти! Та й при порядках наших гроші, що у банку вже на твій рахунок покладені, не знати, чи ти їх завтра підеш й отак просто забереш. Ну, ти скажеш... Побачивши таке, одразу телефонуєш до відділку міліції, і складають протокол, а це вже документ, доказ для будь-якого суду. Та ти цілковиту дурню городиш! Пса заведи — ніхто до тебе не влізе. Сигналізацію постав...

— Що ж мені робити? — ця перспектива чомусь ніяк не хотіла вкладатися у голові. — Їхати сюди і жити увесь рік? А за які шиші?

— А тут що — лікарні нема? — не зрозумів Олег. — Тобі яка різниця, де різати?

— Свиней під Різдво ріжуть, — буркнув Стас. — Людей оперують.

— Ну добре, добре, — махнув рукою приятель, шукаючи очима бармена.

— А якщо у нього, ну, тобто дядька Тараса, все-таки виявиться хтось із ближчих родичів? Ще й, не дай боже, із другим заповітом. Ти ж казав... Чомусь же він призначив оцей рік! Чому не одразу переписав будинок на мене?

На це Олег лише змучено звів очі:

— Ну то відмовся! Іди до цього Шевчика й відмовся. Відмовишся? Ото ж бо. А в разі виникнення якоїсь непевної ситуації є я. Упораємося. Ти візьми до уваги ще одне. Дату складання заповіту бачиш? А дата смерті? О! Шариш? Людина відчула наближення кістявої і бігом склала заповіт. І зразу бабах — до праотців. Саме така ситуація вимальовується. Завтра-позавтра йому ще гірше стало, тож було вже не до того, щоби передумувати. Гадаю, якщо є інший документ, то датований він значно раніше, а це дає перевагу тобі. Потім виділиш мені куточок у своїй похмурій споруді, як жінка мене з дому вижене.

Й Олег, розплившись у посмішці, поляскав приятеля по плечах. Йому було вже досить.